

OMLADINA

Glasilo narodno-radikalnega dijaštva.

Leto III. Ljubljana, meseca velikega srpana 1906. Štev. 5.

VSEBINA:

A. K.: Poročilo o sestanku štajerskega narodno-radikalnega dijaštva v Rušah.

Adolf Ribnikar: V povzdigo smisla za narodno gospodarstvo.
Dr. Ljudevit Pivko: Prusko dijaštvo. Listek.

Ponatis dovoljen le z navedbo vira.

Omladna izhaja enkrat na mesec ter stane za celo leto K 4.—; za dijake K 2.—; posamezna številka 40 vin. — **Dopisi** naj se blagovole pošiljati uredništvu najkasneje do 20. vsakega meseca v Ljubljano na Breg št. 12. — Le frankovana pisma se sprejemajo. — **Upravništvo** je v tiskarni J. Blasnika naslednikov v Ljubljani, Breg št. 12.

Reklamacije so poštnine proste, če imajo na naslovni strani pristavek „reklamacija“ in če so odprte.

Zaradi rednega pošiljanja „Omladine“ je natanko naznaniti naslov in bivališče ter vselej vsako izpremembo bivališča.

Oblastem odgovoren **Mihael Rožanec**. — Izdaja eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva. — Tisk J. Blasnika naslednikov.

Odkritja Vilharjevega spomenika, ki se vrši dne 12. avgusta v Postojni, se narodno-radikalno dijaštvo skupno udeleži. Zbirališče ob 1/2 11. uri dop. na slavnostnem prostoru.

Reforma naših podpornih društev. (Anketa »Adrije« v Pragi.) Kakor smo omenili v zadnji številki, je razposlala »Adrija« češkim podpornim društvom vprašalne pole, da poizve, ali in v kolikem obsegu sodeluje dijaštvo pri njih pri razdeljevanju podpor.

V celem je dobila »Adrija« na svoja vprašanja štiri odgovore; naj citiram iz njih nekatere odstavke. Za »Radhošt«, ki podpira revne praške akademike iz Moravskega in Šlezije, piše odbor med drugim: »Vsak podpiranec je član našega društva. Člani si volijo na občnem zboru odbor, v katerem so 4 člani izmed dijakov, dalje 5 namestnikov, ki so navadno tudi dijaki. Na odborovih sejah, pri katerih se razdeljujejo podpore, se ozira v prvi vrsti na sodbo odbornikov-djakov, ker gotovo najboljše poznajo razmere vsakega prosilca. Poleg tega je pri društvu zbor svetovalcev, ki jih voli odbor v času potrebe, da preiščejo razmere podpiranih društvenikov ter podajo odboru predloge o došlih prošnjah.«

Prof. Jarník nam piše za »Društvo za podpiranje revnih slušateljev na češki filozofski fakulteti v Pragi«: »Sedaj sem 11. leto predsednik filozofskega podpornega društva. V prvih letih nismo imeli zaupnikov, o podporah je odločal odbor skoro vedno na predlog tajnika. Ker pa je imel tajnik na razpolago samo ubožna spričevala, po katerih ni bilo lahko pravilno soditi, se je upeljala taka praksa, da se je dajalo vsem prosilec (z malimi izjemami) popolnoma enako in tu se nam je seveda mnogokrat zgodilo, da je bil marsikdo prikrajšan. Ko sem slišal pred nekaj leti, da ima »Husův fond« zaupnike izmed dijaštva, sem uvidel dobro stran te institucije in na moj predlog se je to uvedlo tudi pri nas ter se prav dobro obnaša.«

Za društvo »Hlávka« v Brnu, ki podpira tamošnje češke tehnike, nam piše predsednik prof. Ursini: »Smatramo za samo ob sebi umevno, da neizogibno, da sede v odboru zaupniki dijaštva, ker zamorejo oni podati najboljše informacije o svojih tovariših. Naš odbor ima 11 članov, od teh so 3 iz proforskega zbora naše visoke šole, 5 je dijakov in 3 so iz vrst ostalega občinstva. Poleg tega so vabljeni na odborove seje predsedniki odsekov (3), ki so vsi akademiki; ti imajo samo posvetovalno pravico. Da tudi namesnike vabimo na seje, in ker so ti tudi sami akademiki, je na sejah prisotnih navadno 12—14 članov, od katerih samo 2—4 niso iz vrst dijaštva. Ta uredba se je obnesla kar najbolje; v odboru vlada najlepša sloga in naše društvo se lepo razvija.«

Končno naj omenim še dopisa, ki ga je za »Skuherského nadace« (Skuherskega ustanova za podpiranje čeških tehnikov v Pragi) poslal tajnik prof. Jedlička. Iz dopisa posnemamo, da upravljata ustanovo tajnik in blagajnik, ki ju voli proforski zbor tehnike ter odbor 12 članov, ki jih voli dijaštvo. O nekaterih drugih društvih nismo dobili odgovora; tudi »Husův fond«, centralno češko podporno društvo, nam ga žal ni poslalo. Vendar so pa razmere povsod popolnoma enake, vsaj v bistvu: češka podporna društva imajo dijakove-zaupnike, voljene v odbor, kjer imajo gotovo število mest rezerviranih. Na razdeljevanje podpor imajo odločilen vpliv. Pritožbe, da se podpore razdeljujejo nepravilno, skoro ni čuti.

Slovenska podporna društva v tem oziru še niso organizirana tako, kakor bi si bilo želeli v interesu onih, ki so jim namenjena — v interesu podpirancev, pa tudi v interesu dobrega glasu naših podpornih društev samih. Mi imamo tudi t. zv. »zaupnike«, pa to so v veliki večini slučajev ljudje, kateri svoje naloge, ki bi jo imeli vršiti, niti vršiti ne morejo; na eni strani

A. K.

POROČILO O SESTANKU ŠTAJERSKEGA NARODNO-RADIKALNEGA DIJAŠTVA V RUŠAH.

Ni bil prijazen dan 14. julij. Mrzel dež je padal na zemljo, neprijeten veter je podil goste megle po dravski dolini, ko smo izstopali v Rušah iz vlaka. Na kolodvoru nas je pozdravil v imenu ruške občine župan dr. Gašpar Gorišek. Zbralo se nas je dopoldan le malo število, a popoldanski vlak je pripeljal še dokaj tovarišev srednje in visokošolcev, tako da je polnilo zborovalnico nad 60 dijakov. Na sestanku smo opazili dr. Rosino iz Maribora, župana ruškega dr. Goriška, učitelja D. Lesjaka in mnogo drugih.

Na predlog tovariša Stiblerja izvoli se predsednikom sestanka tovariš jur. Albert Kramer („Tabor“), v predsedstvo tovariši phil. Franc Mravljak („Slovenija“), jur. J. Svetek („Adrija“) in jur. G. Čokl („Tabor“).

Predsednik poudarja v kratkih besedah pomen in važnost takih dijaških sestankov ter izrazi željo, da bi pomenilo tudi današnje zborovanje v razvoju narodno-radikalnega dijaštva korak naprej.

Na dnevnem redu je pet predavanj oziroma referatov.

* * *

Kot prvi govori dr. Drag. Koderman (starejšina »Tabora«) o razvoju narodno-radikalnega gibanja.

Predavatelj označi na kratko splošne razmere, iz katerih se je pred petimi leti rodilo narodno-radikalno gibanje v slovenijanskem klubu „Skala“, ki je stremila po reformaciji slovenskega dijaštva. Samovzgoja, splošna izobrazba, sosebnost pa proučevanje socialno-ekonomskih vprašanj so vodnice novega gibanja, vera v narodovo bodočnost, ki mora biti lepa, ako delamo zanjo, je geslo mladih radikalcev.

Iz kluba „Skala“ so izšli reformatorji „Slovenije“, od tukaj se je širila ideja: dijaštvo naj gre med ljudstvo širiti njegovo izobrazbo. Prvi poskus realizirati to idejo je bila ustanovitev „Bodočnosti“. Dunajskemu dijaštvu je sledilo skoraj še pod težavnejšimi razmerami, a vendar dokaj lažje — saj je lahko stopilo na že trdna tla — graško; osnoval se je „Tabor“. V najzadnjem času je tudi v Pragi narodno-radikalno dijaštvo ustanovilo svojo „Adrijo“. Predavatelj očrta nadalje delovanje naših društev ter poda zgodovinsko-kritičen pregled o naših ferijalnih organizacijah. V »Omladini« je dobila naša struja glasilo, ki zbira in hrani sadove našega dela, ki je notranja

vez vsega narodno-radikalnega dijaštva, ki pa je tudi naši struji pripomogla do veljave in upoštevanja širom slovenske domovine.

Koliko smo napredovali v razmeroma kratki dobi, koliko smo povzdignili duševno, нравno in gmotno ne le sami sebe, ampak tudi celokupno slovensko dijaštvo, to nam je pokazal naš I. shod v Trstu. V Trstu si je naša struja, ki šteje danes 7 lastnih organizacij, 4 ferijalne in 3 redne, zapisala dolžno pismo — narodno radikalna mladina mora plačati svoj častni dolg. — Trdna načela brez kompromisov, krepka volja, veselje do poštenega dela, pred očmi pa svoboden napredek, osamosvoja narodna, cilj, kateremu se klanja vse drugo — tak mora biti nastop radikalcev*).

* * *

Nato je predaval tovariš Fr. Mravljak (*Slovenija*): **O narodnem vprašanju na Štajerskem.**

Predavatelj rekapitulira na kratko programatično predavanje tovariša Ušlakarja na tržaškem shodu, povdarjajoč da tvori ravno narodno vprašanje glavno točko našega stremjenja, ki vidi svoj ideal v tem, da ima poedinec, a tudi cela organizacija ta skupni smoter: vsestransko osamosvojitev naroda in v skupini sami: združeno stremjenje za istimi cilji.

Od tega ideala pa smo oddaljeni še daleč, sosebno na slov. mejah je pretežni večini slovenskega prebivalstva boj za narodne pravice in narodni obstanek še neumljiva in zato nerešljiva uganka. Ljudstvu manjka predvsem prepričanja, da je v interesu posameznika pospeševati narodni razvoj, kakor je v interesu celega naroda, da svoje sloje po možnosti ukrepi ter jih duševno osvobodi. To pa je treba ljudstvu dokazati s pozitivnimi fakti.

Predavatelj očrta na kratko slovenske sloje. Miroljubni in konservativni kmet je gospodarsko na slabem, uporablja torej vse svoje moči za rešitev ekonomskega vprašanja, s tega stališča pa zre tudi na svoje narodne nasprotnike, ki so po večini materialno na boljšem in vrine se mu napačno mnenje o nemškem prvenstvu, navdušenje za tuji jezik, ki je po njegovem mnenju sredstvo k boljši eksistenci. Naravno je, da iz tega vzroka prezira maloštevilno narodno organizacijo. Le tam, kjer so gospodarske razmere boljše, razvije se tudi med kmeti krepkejši narodni čut, katerega pa izrabljajo »voditelji« po največ v klerikalne namene. Slov. delavec pa stremi že zaraditega po združenju z internacijalo, ker se ga je do danes navzlic njegovi važnosti v narodni organizaciji še skoraj docela preziralo. Karakteristikon slovenskega obrtnika in trgovca je nedostatna strokovna izobrazba, slovenskemu uradniku ter drugi inteligenci pa primanjkuje narodne poštrevovalnosti — kar je v največ slučajih žalostna dedščina dijaških let.

Edino pravo in rešilno načelo je pri nas bolj kakor pri vsakem drugem narodu načelo absolutne narodnosti, edino sredstvo za povzdigo narodnega čuta je veliko nuditi narodu, da je reciprociteta po moči vidna. Danes se slovenski strankarski boj ne vrši v znamenju bolj ali manj radi-

*) Zanimivo predavanje tovariša dr. Kodermana priobčimo v celoti v eni prihodnjih števil — saj obhajamo letos nekaj 5-letni jubilej. Opomba uredništva.

stranki pa mora biti narodnost. Na ta način bi pomenilo strankarstvo le delitev dela, taka „nesloga“ bi pomenila le napredek in prinesla slovenskemu življu novih moči. Govornik opozarja na češke razmere, ki bi mutatis mutandis tudi za nas Slovence bile rešilne.

Dr. Rosina iz Maribora kritizira na to specijelni del Mravljakovega predavanja, ki je po njegovem mnenju pač nekoliko nenatančen in površen. Pogreša predvsem sodbe o delovanju slovenskih odvetnikov, duhovnikov, učiteljev. Pravi, da ima predavatelj napačno mnenje o štajerskem kmetu, ki je veliko bolj izobražen, kakor misli govornik; obrtniku in trgovcu manjka res narodno-strokovne izobrazbe — a kdo mu naj jo da? Obrtniška organizacija je potrebna: imamo jo že tudi, a ne deluje. Manjka nam povsod moči, ki bi bile sposobne. — Predavatelj načrt o gospodarski organizaciji se mu ne zdi dober. Samostojna kmetijska družba za slovenski Štajer bi ne mogla vzpevati, ker bi ji manjkalo državnih in deželnih podpor. Dosti važnejša je združna organizacija, ki izvršuje načelo samopomoči. Poskus združiti slovenske zadruge v narodno zvezo, se je ponesrečil, ker vlada ni odobrila pravil — vrhu tega deluje proti slov. zvezi nemška štaj. deželna. Navezani smo sami nase: dosegli pa bomo uspehov le tedaj, kadar se pri nas v takih zadevah otresemo diletantizma — ki je na Kranjskem rodil toliko gorja ter dobimo večjih strokovnjakov. Žal, da se poklicani zastopniki slov. naroda premalo brigajo za enaka vprašanja. Govornik konstatira z zadovoljstvom, da se je za vprašanja, ki so bila in so še slovenskemu inteligentu navadno „terra incognita“, začelo brigati narodno-radikalno dijaštvo, ter pozdravlja navzoče zborovalce v imenu slovenskega političnega društva v Mariboru.

* * *

Sledilo je predavanje tov. Iv. Lešničarja („Slovenija“): **Počitniško delo štajerskega dijaštva.**

Govornik označi razmere, ki otežujejo izobraževalno delo med ljudstvom. Bolj kakor v drugih slovenskih deželah (izzemši Koroško) je ljudstvo na Štajerskem odvisno od nemškega soseda, kulturnih center pogrešamo: Maribor, Ptuj ne vplivajo navzlic velikemu številu slovenskih prebivalcev dobrodejno na slovensko okolico; v Celju je položaj dokaj boljši. Med slovenskim kmetiskim ljudstvom se je pričelo agrarno gibanje, ki pa ne najde v obstoječih slovenskih listih dovolj podpore, pač pa pri nemškutarskem »Štajercu«.

Tu bi naj zastavilo dijaštvo svoje moči. Ne z velikimi načrti in z novimi idejami, ampak s podrobnim gospodarskim delom se da veliko doseči. Navaja naj dijak sebosno k zanimanju za gospodarske liste in knjige; agitira naj prepričevalno za kmetijske podružnice in zadruge, napove naj boj demonu žganju! Predavatelj govori nato o knjižnicah in predavanjih — dijak je navezan na Štajerskem izključno le nase. Glavno pozornost nam je treba obračati na mejo, kjer mora slov. dijaštvo izvesti velevažno nalogo — nadaljevati, kar je A. Beg pričel ter sestavljati natančno narodno statistiko.

Vsakemu je v počitnicah tako delo omogočeno. Glede podrobnega narodnega in izobraževalnega dela opozarja na članke v »Omladini«, Dolžnost vsakogar izmed nas je delovati nato, da po končanih počitnicah lahko z mirno vestjo pokaže pozitivne vspehe in naj si bodo ti še tako majhni.

T. Stibler kritizira delovanje ferijalnega društva »Bodočnost«, ki po njegovem mnenju ne more kazati na lepe vspehe, ker manjka posameznim članom prepotrebne vztrajnosti in samostojnosti, društvu pa sistematičnega načrta. Odgovarja mu predsednik »Bodočnosti«, tov. Lešničar, ki priznava upravičenost Stiblerjeve kritike, vendar pa opozarja na težavne razmere, ki ovirajo »Bodočnost« ter izraža prepričanje, da bodejo narodni radikalci popravili, kar se je od drugih zagrešilo.

T. Kramer govori o delovanju v ferijalnih organizacijah ter poudarja važnost krajnih krožkov, ki z malimi sredstvi a vztrajnim delom dosežejo lahko veliko. Opozarja na »klub podravske akademikov« ter pozivlja tovariše, da si vzamejo delovanje tega kluba za vzgled. Ni dovolj, da se nazivljamo narodne radikalce, biti moramo to res.

Tov. Stibler ožigosa postopanje vlade napram snujočemu se ferijalnemu društvu »Skala«.

(Konec prih.)

ADOLF RIBNIKAR.

V POVZDIGO SMISLA ZA NARODNO GOSPODARSTVO.

Dan na dan čitamo in govorimo, da je narodno-gospodarsko delo eno najvitalnejših vprašanj našega naroda. Vendar pa je pri nas misel za narodno gospodarstvo še zelo v povojih. Inteligenca in osobito dijaštvo sicer ve, da se na narodno-gospodarskem polju odigrava zgodovina vsakega naroda, a globočjega razumevanja za te pojave ni opaziti.

Naši filozofi danes niso niti za dva vinarja boljši, kot so bili oni, ki so študirali pred 15—20 leti. Juristi — četudi je njihov zadnji izpit največ odmenjen narodnemu gospodarstvu — so povečini v tem oziru precej naivni. Sicer pa nimajo niti mnogi eksportni akademiki, agronomi in drugi narodni gospodarji po poklicu, pravih pojmov o narodni ekonomiji. Na eni strani je temu kriv avstrijski šolski sestav, na drugi pomanjkanje zasebnega gospodarskega impulza, na tretji pa tudi dijaška indolenca, katere je žal med slovenskim dijaštvom še vedno preveč.

Ker je potrebno, da razumeva sleherni slovenski inteligent vsaj važnejše narodno-gospodarske pojave okoli sebe, ker je želeti, da preidemo iz pasivnosti tudi v narodno-gospodarskem oziru v aktivnost, zato se mi zdi umestno napisati specijelno za dijaštvo nekaj direktiv.

V povzdigo smisla za narodno gospodarstvo cenim najvišje poučne izlete v narodno-gospodarska podjetja. Že samo vrtenje koles in kolesčkov in njih umetno sodelovanje v dosego končnega efekta napravi na vsakogar poseben, neizbrisljiv utis. Ne pozabiš nikdar nobenega podjetja, ki si ga videl, in če si videl eno tovarno, želiš si jih videti še več. Tamkaj je prostor, kjer dobiš vedno novih impulzov, novih direktiv. Tvoj duh začne kombinirati, akomodirati, vstvarjati.

Naj bi krepko izrabljale naše ferijalne organizacije ta veleuspešna sredstva in jih nudila še kaj posebno srednješolcem.

Ponovno opozarjam, da naj bi imela akademična društva v vseučilišnih mestih, če že ne poseben odsek, pa vsaj posebnega funkcionarja za organizacijo poučnih izletov. Če imam sam odprte oči in si ogledam sem pa tam izložbe, če opazujem vrvenje in drvenje po večjih trgih, se mi odpira popolnoma nov svet, a če imam tovariša, ki me prevede v razne tovarne in podjetja, ki me opozori na gospodarska predavanja bodisi na univerzi, tehniki ali pa prirejena po raznih korporacijah, dobim treznejše nazore o svetu in lepe narodno-gospodarske impulze.

Drznem se kaj posebno priporočati poučne izlete tovarišem filozofom. Ako njim primanjkuje pojma o narodnem gospodarstvu, ako ostanejo le zagrizeni abecedarski vojščaki, ni pričakovati, da bodo njihovi učenci treznejši in realnejši idealisti. Menim, da zahteva že duh časa, da se srednješolski mladini pokaže tudi nekaj sveta tako, kot je in ne samo tako, kot ga nam slikajo klasiki.

Drugo važno izobrazbeno sredstvo je živa beseda. Narodno-gospodarska predavanja si je dijaštvo med seboj že itak udomačilo. Treba pa tudi naprositi gospodarskih strokovnjakov, da prirede vsak o svoji stroki daljši ali manjši cikel predavanj, ki se naj ga udeležujejo tako visokošolci kot srednješolci. Tudi tečaj o knjigovodstvu ne bi nikomur škodoval.

Končno izražam željo, da naj se v bodoče »Omladina« več peča z narodno-gospodarskimi vprašanji. Pri nas se je že veliko gospodarskega napisalo, a uspehov ne vidimo tej veličini odgovarjajočih. Razprave so bile pač preveč abstraktne, po večini induktivne in suhoparne. Dolgovezen, duhomoren in napuhnen nemški štil. Če ni bil pisatelj splošen, pa je hotel biti veleuččen. Je že neozdravljiva bolezen, ki je urednikom dobro znana, da hoče vsakdo, da se mu dobesedno vse natisne. Sicer bi se kršila »svoboda njegove individualnosti«. V interesu dobre stvari bi bilo, svetovati našim pisateljem, tu menim največ popularne strokovne pisatelje, da bi si vzeli za vzgled Francoze. Celo njihove strogo znanstvene knjige so nekam elementarno pisane, a ne trpe pri vsem tem nič na mislih. Na Francoskem pišejo tudi največji in najboljši učenjaki poljudne knjige in niti na misel jim ne pride, da bi se sramovali svojih del. Uredništvu »Omladine« pa bi priporočal, da bi dobilo za sotrudnike moške, ki bi hoteli tako pisati, kot je za ta list potrebno in umestno, ali pa naj intervjuvira razne strokovnjake in po potrebi samo porabi njihove merodajne nazore.

»Omladina« potrebuje celo vrsto gospodarskih monografij, zanimivih, praktičnih in deduktivnih. O posojilništvu: kratek razvoj, bodočnost, namen, pomen; o bankah (vsak dan gre na stotine slovenskih dijakov mimo bank, ne da bi imeli najmanjšega upogleda v te institucije); o občinskem, deželnem, državnem gospodarstvu; o kmetijstvu, obrti, trgovini itd. itd., bili bi prvotni predmeti. Nešteto bi jih lahko še imenoval, ki stoje v večji ali manjši zvezi z okolico, v kateri bivamo in ki so vsi potrebni, da se nam pojmi o njih izzbistre. Najvažnejša točka vseh razprav pa bodi vprašanje: kako lahko pripadniki raznih strok podpirajo ta in ona gospodarska stremjenja? Navedejo naj tudi literaturo, da je ž njo vsakomur dana prilika se specializovati in dalje izobraževati.

Po mojem mnenju se bi dijaki po takih vsestranskih impulzih začeli prav živahno zanimati za narodno-gospodarska vprašanja. Želeti moramo le, da dobimo čim prej vsaj več gospodarskih diletantov in mnogo pravih narodno-gospodarskih specialistov.

Veselilo bi me, ako bi k tem vrsticam pridejal še kdo drugi svoje nasvete.

DR. LJUDEVIT PIVKO:

PRUSKO DIJAŠTVO.*)

I.

Nemško šolstvo je sploh na dobrem glasu. Avstrijski popotnik se prepriča lahko že po površnih informacijah, v kolikih ozirih nas prekašajo nemške šole, in zato jim rad pripozna upravičenost njihove slave.

Ko vidiš v pruskem mestu izredno lepo novo palačo, imaš pred seboj najbrž šolsko poslopje. Mesta si stavijo šole z ogromnimi stroški in tekmujejo v tem oziru med seboj. Ko sem iskal s pomočjo vodnika v obliki brošure šolske zavode po nemških mestih, vedel sem navadno ob vstopu v dotično ulico, kje je šola. Edino bogate stare banke in najboljši hoteli se ponašajo s tako krasno zunanjo in notranjo opravo, kakoršno imajo novi šolski zavodi n. pr. v Draždanah ali v Frankobrodu. Slovenski dijak, ki ima po večini skromne pojme o moderni upravi srednjih šol, mora zastremeti in skoro zavidati nemškemu tovarišem udobnost njihovih šolskih prostorov. Važnost ugodnih šolskih prostorov se umeva dokaj resneje kot pri nas. Velika dvorišča zaraščena s travo ali pa posuta s temnim peskom, prostorni okrašeni hodniki, avla, vse to je nam nekaj tujega. Nikjer ne visijo mokre suknje v šolski sobi. Za garderobo imajo posebne prostore a ključke do njih hrani nekoliko učencev, ki so odgovorni za obleko. Po nekaterih šolah

*) Iz dveh predavanj v akad. društvu »Sloveniji« (svečana t. I.) o svojem potovanju po Nemškem podajam tu črtice o pruskem srednješolskem dijaštvu. Lastne zapiske sem dopolnil po članku Vojtěcha Hulika, Střední školství v Německu v III. letnem poročilu c. k. višje realke v Žižkovu za leto 1905/1906.

sem videl kline na hodnikih, a tam se pripenja površna obleka z železno verižico in s ključem. Vsak učenec ima torej lasten ključ. Stranišča niso tik učnih sob ampak daleč na strani, pogostoma celo v ločenih paviljonih, h katerim vodi poseben hodnik. Seveda niso ravno najlepši in najmodernejši zavodi last države, ampak privatni in mestni. Čudno se nam zdi, da se mesta branijo podržavljenja svojih srednjih šol in da so se nekatera celo protivila državi, ko je hotela sezidati lastne šole v njihovem obvodu.

II.

Tudi pogled na gojence teh šol je precej drugačen kot pri nas. Bledih in upalih lic ne vidiš, ki jih izhaja toliko in toliko iz naših zavodov. Povsod opažaš neko samozavestno jasnost na zdravih rdečih obrazih, same krepke postave se gibljejo v prostih minutah po dvorišču. V Lessingovi gimnaziji v Frankobrodu pristopim k skupini kakih 5 dijakov s vprašanjem po ravnateljevi pisarni. Dobil sem nenavadno točen odgovor in fantje so se kar razleteli za ravnateljem, ki je neki ravno šel mimo njih iz pisarne. Vsi so hoteli poslužiti in niti najmanjšega sledu o kaki pomišljavosti ali celo sramežljivosti ni bilo na njih. Nekaj podobnega se je ponovilo na Goethejevi gimnaziji. Poprek se opaža izredna gladkost v vedenju in tudi okoli družabne mize, kjer se čutijo popolnoma med seboj, je način vzajemnega občevanja in postopanja finejši, visoko nad našim in splošno avstrijskim dijaštvom. Ta zunanja razlika se razlaga deloma s tem, da je med pruskimi dijaki težko najti siromaka. Siromašnim starišim je zaradi visoke šolnine skoro nemogoče pošiljati svoje sinove v srednje šole, kar se čuti kot veliko socialno zlo. Kar je siromakov med dijaki, to so stipendisti. Sinovi velikašev in bogatašev se šolajo v javnih šolah, in ne s pomočjo privatnih učiteljev, kar nahajamo tako često v družinah naših plemenitašev. Član vladarske rodbine in sin meščanskega obrtnika sedita skupaj in tekmujeta v pridnosti.

Med dijaštvom je nerazmerno mnogo židov. V Frankobrodu kažejo letna poročila v nekaterih razredih tretjino in še več dijakov židovskega pokolenja, ki so večinoma v študijah vztrajnejši in pridnejši kot drugi.

Dijaki, ki stanujejo daleč od šole, se vozijo pogosto v šolo na kolesih in motociklih, ki se hranijo v šoli v posebni shrambi. Mnogi ne nosijo niti knjig seboj, ampak imajo po dvojne knjige, ene za domačo pripravo doma, druge za šolsko rabo, ki se zapirajo v predalih posebne omare v šolski sobi. Pred poukom jih izdaja sošolec, ki se mora za ta posel posebej določiti.

III.

V pripravi za srednje šole je mnogo razločka med pruskimi in našimi predpisi. Pruski otrok lahko vstopi že po dovršenem 9. letu v najnižji razred srednje šole, če je izdelal 3 ljudsko-šolske razrede. Kljub temu ne sprejemajo mnogi ravnatelji radi tako mladih učencev, ampak zahtevajo 10. dovršeno leto.

Treba je tukaj spregovoriti na kratko o pruskih ljudskih šolah. Nemci imajo trojno ljudsko šolo: Prva je navadna ljudska šola, v katero morajo

zahajati otroci od 6. do 14. leta in ki šteje 6 razredov. Druga je t. zv. boljša ljudska šola. »gehobene Volksschule«, ki stoji na isti osnovi, ko navadna, samo z dodatkom, da se poučuje na nji še francoski jezik. Ta šola je 7-razredna.*

Na teh ljudskih šolah se plačuje precej mastna šolnina, zato jo obiskujejo le otroci bogatejših starišev. — Tretja vrsta ljudskih šol so pripravnice, »Vorschule«, ki so trirazredne in združene s kako srednjo šolo v istem poslopiju pod istim vodstvom. Te šole so torej oddelek srednje šole. Otroci jo obiskujejo od 6. do 9. leta in plačujejo od prvega leta naprej šolnine do 150 mark. Iz tretjega razreda lahko prestopajo v 1. razred srednje šole brez sprejemnega izpita. To so najpopolnejše ljudske šole, na katerih se nadaljuje le izredno dobre učne moči. Lahko je tukaj pripraviti otroke za srednjo šolo, ker je število učencev omejeno ravno tako ko tam. Njihov glavni pogrešek je pa, da je siromaki ne morejo obiskovati; tem je zdaj skoro sploh zaprta pot v srednje šole, ki si jemljejo material večinoma iz pripravnic. Iz navadnih ljudskih šol se le malokomu posreči uskok v srednjo šolo.

IV.

Kake so nemške srednje šole? Njihovo ime je »höhere Schulen«. Delijo se v tri vrste: 1. gimnazije, 2. realne gimnazije, 3. višje realke. Gimnazije in višje realke imajo precej podobno osnovo ko naše, realne gimnazije so pa nekaj posebnega. Vsi ti zavodi imajo po 9 razredov. Imena posameznih razredov se nam zde na prvi hip čudna. 1. najnižji razred se imenuje sexta, 2. quinta, 3. quarta, 4. untertertia (U III), 5. obertertia (O III), 6. untersekunda (U II), 7. obersekunda (O II), 8. unterprima (U I), 9. oberprima (O I). Abiturijenti vseh zavodov imajo enake pravice.

Izmed vseh zavodov so menda najbolj priljubljene realne gimnazije, ki se jih zdaj ustanavlja največ. Od klasičnih jezikov se poučuje samo latinščina, namesto grščine pa imajo angleški jezik, kakor se sploh modernim jezikom posveča več paznosti kot pri nas. Drugače pa je učni načrt podoben načrtu višjih realk. Latinščina se poučuje od U III naprej.**)

Poleg imenovanih celotnih višjih šol imajo na Nemškem tudi nižje zavode, šestrazredne, katerih najvišji razred je torej U II. Taka nižja gimnazija se imenuje »Progymnasium«, nižja realka, »Realschule«, nižja realna gimnazija »Realprogymnasium«. »Realschule« je torej le nižja realka, ki se je razvila iz meščanske šole. Meščanskih šol v tem smislu, kakor jih imamo mi, na Nemškem ni.

Nižji zavodi imajo samostalen cilj. Za praktično življenje ponujajo višjo izobrazbo. Koncem 6. razreda je tudi tukaj zrelostni izpit, po katerem

* Imenuje se pogostoma tudi »Mittelschule«. Na to ime je treba vedno paziti, da ne zamenjamo naše »Mittelschule« z nemško, ki je torej le boljša ljudska šola. Srednje šole nosijo na Nemškem ime »višje šole«, »höhere Schulen«.

**) Glede pouka latinščine na avstrijskih realkah je treba spomniti na ministrsko naredbo z dne 14. julija 1904, št. 4509, s katero se dovoljuje neobvezen pouk latinščine na realkah po potrebi in gmotnih ozirih. Dozdaj se je seveda malo storilo.

dobé gojenci pravico do enoletne vojaške službe in do vstopa v nižje državne urade, kakor na poštni, na davkarski urad, v lekarno i t. d. *)

Večinoma pa se pripravljajo gojenci teh zavodov za praktično življenje.

Počitnice so razdeljene celo drugače. Konec šolskega leta je o veliki noči in takrat imajo dijaki po 2 tedna počitnic. Velike počitnice so nekako v sredini prvega tečaja in trajajo po 4 tedne. Učitelji pa smejo dati za počitnice domače naloge, s katerimi se naj zabavajo dijaki po eno ali dve uri na dan. Ob koncu tečaja imajo zopet teden dni počitnic, ob božiču 2 tedna in ob binkošnih teden, tako da je v celem 10 tednov počitnic na leto.

Nemška spričevala imajo nekoliko rubrik več ko naša. Dijaki dobivajo namreč še redove »Betragen, Aufmerksamkeit, Fleiss, Ordnung und Handschrift«. Dijaki s slabo pa pisavo morajo obiskovati lepopisne kurze tudi v višjih razredih in sploh se mnogo pazi na zunanjo obliko nalog. Iz posameznih predmetov dobivajo sledeče redove: 1. sehr gut s tremi stopnjami Ia, I, Ib, 2. gut IIa, II, IIb, 3. genügend IIIa, III, IIIb, 4. wenig genügend IV, 5. ganz ungenügend V.

Poprečno mero domačih priprav za šolo je določilo prusko ministrstvo v učnem načrtu l. 1892. tako, da se računi za 1. in 2. razred (VI, V) po 1 uro, za 3. in 4. (IV, U III) po 2 uri, za 5. in 6. (O III U II) po poltretjo uro, za najvišje tri razrede pa po tri ure domačega dela. Večinoma pa se uče dijaki mnogo več.

Mnogo časa preostaja za telesne vaje in za sport. Najbolj se goji seveda veslanje in to zaradi nagnenja cesarja Viljema II., ki bi imel rad iz Nemcev krepak mornarski narod.

V.

Šolsko leto se sklepa teden pred veliko nočjo z lepo slavnostjo. Ob tej priliki nagovori ravnatelj zbrane gojence, potem pa nastopi slavnostni predavatelj izmed abiturientov, ki si izbira patriotske, pedagoške ali estetske snovi. Drug abiturient ima znastveno francosko predavanje, tretji angleško, na gimnazijah tudi latinsko in grško.

Med posameznimi govorniškimi točkami nastopajo dijaki s petjem in godbo, pogostoma s skladbami nadarjenega lastnega sošolca. Vsako leto se slavi razven tega cesarjev rojstni dan, potem zmaga pri Sedanu, nek majniški dan i t. d. Tudi plesnih večerov ne smemo pozabiti, ki jih prirejajo gojenci, in tekmovalne telovadbe gojencev raznih zavodov med seboj. Na vseh teh slavnostih se ponuja dijakom prilika javnega nastopa in tekmovanja, s čemur se gotovo krepča privatna marljivost in čut časti. Letna poročila vseh srednješolskih zavodov nam poročajo o petih do sedmih slavnostnih prilikah, pri katerih so tekmovali dijaki med seboj v

*) Ker so pruske nižje srednje šole precej enake našim meščanskim šolam, bi bila koncesija, da se podeli absolventom naših meščanskih šol pravica enoletne vojaške službe, edino korak, ki ga je nemška vlada že davno storila. Pri nas bi se naj priznala ta pravica vsem absolventom nižjih srednjih šol.

petju, godbi, recitacijah in raznih drugih produkcijah, sploh v javnem nastopanju. Na Nemškem stremi vsa vzgojevalna umetnost za tem, da se vzbudi v dijaštvu samozavest in zavest časti. Čast je tam prva čednost. Učenci istega razreda nosijo enake čepice, s katerimi se ponašajo kot s svojim dijaškim znakom. Prve klopi v razredu so častne klopi. Čim dalje vzadaj sediš, tem večja sramota. Dogaja se, da premesti učitelj učenca za izboren odgovor ali za časten čin takoj med poukom za par klopi naprej, za kazen ga pošlje nazaj. Ministrstvo je razpóslalo ravnateljem ukaz, da razdeli koncem šolskega leta med najboljše učence darila za pridnost. A pri nas?

VI.

Končno še nekaj o pruskem srednješolskem učiteljstvu.

Pruski srednješolski učitelj nima naslova »profesor«. Ta naslov gre samo učiteljem na vseučiliščih in drugih visokih šolah. Srednješolski učitelj pa ima ime »Oberlehrer«, le najstarejšim in zelo zaslužnim učiteljem se dovoli izjemoma titulus »Professor«.

Dolžnosti nemškega učitelja so nekoliko večje kot pri nas. Celo ravnatelj poučuje tam 10 do 15 ur na teden, Oberlehrer pa do 24 ur. Fachlehrer, t. j. učitelj lepopisja, risanja, telovadbe in petja poučuje do 28 ur.

Učitelj na pruski srednji šoli ima pa zato lažje delo, ker je omejeno število učencev. V nižjih razredih ne sme presegati števila 40, v višjih ne 30. Ako šteje razred dve leti po vrsti več učencev, mora se ustanoviti paralelka.

Ravnateljsko mesto se ne poveri samo starim zaslužnim učiteljem, ampak pogostoma mladim krepkim možem, če so pokazali posebne zmožnosti in pravo energijo. V imenovani Lessingovi gimnaziji sem našel rdečega mladega ravnatelja Dr. Neubauerja, ki mi je z izredno prijaznostjo žrtvoval obenem z učiteljem Jungblutom mnogo časa in ki mi je podal večino navedenih informacij o nemškem šolstvu.

LISTEK.

II. letošnji sestanek narodno-radikalnega dijaštva, ki je predvsem namenjen koroškemu dijaštvu, se vrši v soboto, dne 25. avgusta v Št. Jakobu v Rožu na Koroškem. Na dnevnem redu so sledeča predavanja: 1) Narodno vprašanje s posebnim ozirom na koroške Slovence, 2) Koroško šolstvo, 3) program podrobnega dela. Pozivljamo vse narodno-radikalno dijaštvo, predvsem pa slovenske koroške dijake, da se tega sestanka, kateremu sledi prihodnji dan ljudski javni shod v Št. Jakobu, čim številneje udeleži. Za prenočišča je oskrbljeno. S Kranjskega in Štajerskega se prirede po možnosti peš-izleti v Št. Jakob. Kdor se namerava sestanka udeležiti, naj se prikladi pri akademskem ferijalnem

društvu „Prosveti“ (Ljubljana, Mestni dom) najpozneje do 15. avgusta ustmeno ali pismeno. Vse podrobnosti se naznanijo pravočasno po časopisih.

Eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva.

Promovirali so pretekli mesec na dunajskih visokih šolah sledeči člani „Slovenije“: naš sotrudnik tovariš vet. Adolf Ribnikar živinozdravnikom, tovariša phil. Matija Heric in phil. I. Kidrič pa za doktorja modroslovja. Iskreno čestitamo!

Promocije. Promovirala sta v Gradcu za doktorja prava odvetniška kandidata tovariš Anton G o s a k in tovariš Ernest K a l a n (starejšini „Tabora“) Čestitamo!

Eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva je imela dne 3. in 4. avgusta svoje letošnje glavno zborovanje v Ljubljani. Izmed zadev, ki so se obravnavale, omenjamo sledeče: II. letošnji sestanek narodno-radikalnega dijaštva se je sklenilo prirediti, kakor javljamo na drugem mestu, dne 25. t. m. v Št. Jakobu. — Posvetovalo se je o reorganizaciji ferijalnih društev in se nasvetovalo, da razširi »Prosveta« svoj delokrog po vsem slovenskem ozemlju. — Za izobraževalne klube rednih akademskih društev se je izdelal podroben načrt sistematičnega dela. — Referentu za statistiko se je naročilo, da zbira tudi podrobne podatke o gmotnem stanju slov. dijaštva in stopi v zvezo z društvom slov. profesorjev. — Ventiliralo se je vprašanje izdajanja poljudnih brošur in prevodov ter so se v tem oziru storili konkretni sklepi. — »Omladina« se bo v II. polletju III. letnika preuredila. Določil se je podroben uredniški načrt za prihodnje leto. — Za predsednika eksekutive je bil za bodoče leto enoglasno zopet izvoljen tovariš jurist Albert Kramer (Trbovlje — Gradec).

»**Adrija**« v Pragi je dokončala svojega obstanka prvi tečaj. Ni bil dolg: niti trije meseci niso potekali od ustanovnega občnega zbora. Zato pač ni pričakovati poročila o društvenem delovanju, ki bi se moglo meriti s počilom »Slovenije« ali »Tabora«. Glavna naša naloga je bila postaviti si temelj, na katerem naj se dalje zida v bodočnosti. Da je bila ta naloga pogosto prav mehanična, temu se ne bo pač nikdo čudil; urediti si društvene prostore ter društveni inventar, sestaviti količkaj imena vredno čitalnico, zbirati knjižnico i t. d. to so stvari, ki absorbirajo prav vse sile, posebno, če jih ni veliko, kakor je bilo ravno v Pragi. V čitalnico je prihajalo 22 časopisov (18 slovenskih, 3 češki in 1 nemški); leposlovnih listov smo pa dobivali 21 (7 slovenskih in 14 čeških). Za knjižnico smo nabrali že 183 knjig, ki so jih darovali naši slovenski in češki tovariši. — Znanstveni klub je imel nekaj večerov: tovariš J. Lah je v celem ciklu obravnaval svetovni nazor modernega človeka in njegov zgodovinski razvoj, tovariš J. Pavlin pa nam je razlagal o političnih razmerah na Hrvaškem. Mnogo drugih tovarišev pa ni prišlo do besede, ker so se med tem že zaključila predavanja na visokih šolah ter so člani odšli iz Prage. Znamenita je akcija za ustanovitev jugoslovanske stolice v Pragi; tekst tozadavnega memoranda prinešamo na drugem mestu. Ta akcija in ostalo delovanje in smer »Adrije« sploh je povzročila, da si je društvo pridobilo takoj odkrito-

srčnih simpatij češkega občinstva, pred vsem pa češkega naprednega dijaštva ki nas je ves čas podpiralo ne le moralno, ampak tudi fizično. V. M. Z.

Memorandum »Adrije« v zadevi ustanovitve stolice za jugoslovansko literaturo na češki univerzi v Pragi se glasi: Slavni akademski senat! Število jugoslovanskih dijakov na češki univerzi leto za letom narašča. V letošnjem letu je doseglo višino 100 (41 Slovencev, 35 Hrvatov in 24 Srbov). Razmerje med številom slušateljev na posameznih fakultetah pa ne odgovarja resnični potrebi; kajti na pravniški fakulteti jih študira 65, na filozofični pa le 17. To nesorazmerje je utemeljeno v tem, da imajo skušnje, napravljene na pravniški fakulteti, veljavo za celo Avstrijo, jugoslovanski filozofje pa morajo dopolnjevati svoje skušnje iz nemščine in jugoslovanskih jezikov na nemških univerzah, ker velja skušnja iz nemščine samo za češke srednje šole in ker se skušnje iz jugoslovanskih jezikov na češki univerzi sploh napraviti ne more, ker tukaj ni sistemizirana stolica za to stroko. To, da mora na nemški univerzi dopolniti kandidat skušnjo, ki jo je bil napravil na slovanski visoki šoli, gotovo prav zelo odvrča jugoslovansko dijaštvo od študija na češki univerzi, kjer bi sicer gotovo večinoma študiralo. Zato prosimo slavni akademski senat, da bi se zavzel za ustanovitev stolice za jugoslovanske jezike na c. k. češki filozofični fakulteti Karolo-Ferdinandovi v Pragi. Poleg zastopnikov »Adrije« so podpisani še delegatje društev »Hrvat«, »Ilirija«, »Šumadija« ter »Svaz češkoslovanskega studentstva«. — Zagotavljalo se nas je, da se naši želji ugodi še tekom prihodnjega leta. Kakor čujemo, je v tem smislu storjenih že nekaj realnih korakov. V. M. Z.

»Prosveta«. III. redni letni občni zbor akademčnega ferijalnega društva »Prosvete« se je vršil dne 1. avgusta ob številni udeležbi. Zborovanje je vodil mesto odsotnega predsednika Ad. Ribnikarja t. podpredsednik P. Grošelj, ki se je v svojem uvodnem govoru spominjal ovir, ki so se stavile društvu ob njega ustanovitvi in jih primerjal z današnjim položajem. »Prosveta« je v svojem 2-letnem delovanju dosegla marsikaj, kar se je zdelo prej nemogoče. Večjega pomena pa je ona notranja reforma, ki jo je izvršila »Prosveta« v tej kratki dobi na velikem delu slovenskega dijaštva: vzbuja zavesti, da more in mora slovenski dijak že v svojih dijaških letih aktivno sodelovati pri narodnem delu, zlasti na polju ljudske izobrazbe. Govornik konča z apelom na mlajše, naj delujejo tudi zanaprej v začrtani smeri v prosep kulture slovenskega naroda in se ogibljejo na svoji poti oni laži-kulturi, ki nastopa v mednarodni obleki in koje jedro je cinizem. — Tajniško in knjižniško poročilo poda tovariš O. Fettich-Frankheim. Financijelno je bilo društvo tudi letos slabo situirano, ker pri velikem delu slovenskega občinstva ni našlo one opore, kot jo potrebuje in zasluži. Društvo v svoji sedANJI formaciji deloma radi prevelikega obsega, deloma radi omejenosti delokroga ne more zadoščati vsem potrebam; na eni strani je treba tedaj podpirati snovanje podružnic z manjšim delokrogom, na drugi strani pa je treba zagotoviti društvu možnost, da potom podružnic čimbolj razširi svoje delovanje po vsem slovenskem ozemlju. Kljub temu

se more ponašati društvo z lepimi uspehi. Ljudskim predavanjem in poučnim izletom se sicer vsled izrednih težkoč ni moglo posvečevati vse zaslužene pozornosti — (to stran društvenega delovanja bo treba v bodočnosti intenzivneje gojiti) — zato pa je društvo marljivo delovalo na polju ljudskega knjižništva. Na novo so se osnovala ljudske knjižnice v ljubljanski bolnici, v Bučki na Dolenjskem, v Dolskem in na Dobračevi, prej obstoječe knjižnice so se znatno izpopolnile, dalje se je položil temelj za slovensko gimnazijsko knjižnico v Kočevju. Skupno je v teh 9 knjižnicah razširjenih med slovenskim ljudstvom 780 dobrih knjig. V tekočih počitnicah namerava društvo ustanoviti zopet tri do štiri ljudske javne knjižnice: pri tem se bo posvečala posebna pozornost narodno eksponiranim in socialno zaostalim krajem, sicer pa bo dajala »Prosveta« le impulze k snovanju občinskih ali čitalniških ljudskih javnih knjižnic. Ideal bodi, da dobi sleherna slovenska občina oziroma vas svojo ljudsko javno knjižnico. Dasi bo v bodočnosti naloga narodnega sveta, da prevzame centralizacijo slovenskega ljudskega knjižništva, bo tvorilo gotovo dijaštvo vedno oni faktor, ki bo dajal impulze k snovanju ljudskih knjižnic v zanemarjenih krajih. — Napredek v slovenskem knjižništvu pomeni izdaja seznama slovenskih knjig, ki so pripravne za ljudske knjižnice, ki je snovateljem ljudskih knjižnic pri društvu na razpolago. — Za bližnjo bodočnost je pričakovati, da bo razširilo društvo svoje delovanje tudi na Ljubljano: akcija, ki so jo započeli odbori »Akademije«, »Ljublj. Sokola« in »Prosvete« v prilog osnovanju prepotrebne ljudske javne knjižnice in čitalnice v Ljubljani, je toliko napredovala, da je upati, da se otvori v jeseni v Ljubljani vsaj ljudska javna čitalnica. — »Prosveta« bo morala v bodoče fundirati svoje delovanje bolj globoko: predvsem je neizogibna potreba, da se osnujejo in organizirajo analfabetski kurzi. Tu bo zlasti slovensko učiteljstvo lahko uspešno tekmovalo z dijaštvom. — Z uspehi je društvo lahko zadovoljno: ako zavzema slovenska javnost danes povsem drugo stališče proti postulatam ljudske izobrazbe, kot le to bilo pred par leti, je v gotovem obsegu to zasluga prosvetnega gibanja narodno-radikalnega dijaštva. — Stališče društva napram slovenski politični javnosti je ostalo isto. Sklep izvrševalnega odbora narodno-napredne stranke, da hoče podpirati društvena stremjenja, na tem nič ne izpremeni. Društvo je kot kulturna in dijaška organizacija nepolitično in stoji neomajno na stališču znane izjave, ki jo je podala v tej zadevi eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva. — Sledilo je blagajniško poročilo, ki izkazuje deficit. — Predlogu dolenjskih akademikov, da se osnuj za Dolenjsko društvena podružnica s sedežem v Novem mestu, je občni zbor pritrdil. — V odbor so bili izvoljeni sledeči tovariši: predsednikom jur. E. Rekar, podpredsednikom jur. F. Ženko, tajnikom abit. F. Trampuž, blagajnikom jur. A. Sodnik, knjižničarjem abit. J. Tavčar; za namestnika jur. O. Fettich-Frankheim in jur. F. Spiller; za preglednika phil. F. Kadunec in phil. V. Zalar.

X. Ljudska javna knjižnica »Prosvete« se otvori v sredo, dne 15. avgusta pop. o priliki velike ljudske veselice v Leskovcu pri Krškem.

Izredni občni zbor »Prosvete« se vrši v soboto dne 11. avgusta ob 6. uri pop. v društveni sobi »Mestnega doma« v Ljubljani. Na dnevnem redu je sprememba društvenih pravil v smislu razširjenja društvenega delokroga na vse slovensko ozemlje. Člani in prijatelji društva se vabijo, da se tega za nadaljni društveni razvoj velikega zborovanja mnogoštevilno udeleže. Odbor.

Dolenjska podružnica »Prosvete«. Pripravljalni občni zbor za to organizacijo se vrši v sredo, dne 15. avgusta zjutraj ob 8. uri dop. v salonu pri Ženerju v Krškem. Dolenjski abiturijenti in akademiki naj se tega zborovanja zanesljivo udeleže.

Poziv. Dijaštvo v Krškem namerava ustanoviti počitniško dijaško organizacijo za krški in brežiški okraj s sedežem v Krškem in pozivlja dijake teh dveh okrajev, da se številno udeleže pripravljalnega shoda, ki se vrši o priliki velike ljudske veselice dne 15. avgusta ob 10. uri dop. v salonu pri Ženerju v Krškem. Pripravljalni odbor.

Občni zbor akademičnega ferijalnega društva »Bodočnosti« se je vršil v soboto, 21. jul. ob izredno slabi udeležbi. Krivo je bilo temu pač slabo vreme, in pa ta ljuba komodnost! — Radi majhnega števila dijakov tudi občni zbor ni bil bogve kaj živahen. Zanimiva so bila izvajanja tovariša V. o »Slovenskem Štajercu« in njegovi pisavi za ljudstvo; sledilo je navodilo, kako naj dijaki z nabiranjem statističnega gradiva pomagajo političnim društvom k večjemu pregledu vseh vasi in krajev in ljudi, ki se lahko prištevajo zanesljivim narodnjakom. To bi bila podlaga bodočemu prepotrebemu narodnemu svetu. . . Kako silno rabimo te institucije, kažejo zadnje volitve! Govornik svari pred nemško govorico med dijaštvom in inteligenco ter poda nekaj konkretnih primerov, kako je ozdraviti to »bolezen« iz — Ljubljane. Tovariš Pernat poda sliko društvenega delovanja v pretečenem letu. Društvo je štelo 21 članov. Priredilo je 3 jour-fixe, mej katerimi je najboljše izpadel oni v Ptuj. Razposlalo je čez 100 oklicev za nabiranje knjig za naše nameravane knjižnice. Uspeh ni bil velik, tako da vidimo, da je boljše v takih stvareh nabirati ustmeno! Zaradi »Skale« je opustil odbor razširitev društva. Izmed podrobnega dela naj omenim tovariša dr. Pivka in tovariša phil. Vesenjaka; slednji je priredil vrsto poljudnih predavanj in ustanovil kmetško bralno društvo na Polenšaku, prepotrebno požarno brambo v domači vasi, podružnico kmetijske družbe i t. d. Tovarišu Vesenjaku čestitamo na njegovih uspehih! — Med slučajnostmi je tudi predlog za razširjenje »Bodočnosti«, ki se v principu s primernimi popravki v pravilih sprejme. Prošnja je že šla na namestništvo; želimo ji srečno pot! V programu za tekoče počitnice imamo ljudska predavanja o slovenskih ljudskih šolah, o slovenščini v uradih in reorganizaciji bralnih društev v ptujem okraju. Potrebno je to radi kuge iz Ptuja. . . V odbor so bili izvoljeni sledeči tovariši: predsednikom med. vet. Ivan Lešničar, podpredsednikom stud. phil. Slavko Rajh, tajnikom stud. jur. Franc Šalamun, blagajnikom abit. Odo Cajnko, arhivarjem abit. August Hrzič, preglednikom stud. jur. Arno Pernat in stud. phil. Ivo Vesenjak.

Narodno-radikalni abiturijentje I. državne gimnazije v Ljubljani so mesto priredbe običajne abiturijentske veselice darovali svoj obolus v prid koroškemu Slovincem. Dne 22. m. m. je pohitelo 25 narodno-radikalnih dijakov v Št. Jakob in Rožek na Koroškem, kjer so ustanovili dve ljudski javni knjižnici. Naj bi vrli ljubljanski dijaki našli obilo posnemalcev tudi na drugih zavodih!

Koliko je slovenskih srednješolcev? Slovenskih gimnazijcev je bilo letos 2656, in sicer na I. ljubljanski gimnaziji 457, na II. ljubljanski 361, na kranjski 332, na novomeški 213, na kočevski 26, v Trstu 142, v Pazinu 35, v Pulju 23, v Gorici 264, v Celju na višji gimnaziji 90, na samostojni nižji 193, v Mariboru 331, v Ptuju 36, v Celovcu 84, v Beljaku 10, v Št. Pavlu ca. 35, na Sušaku 24. — Slovenskih realcev pa je bilo koncem preteklega šolskega leta 635 in sicer na ljubljanski realki 290, na idrijski 156, na tržaški 62, na goriški 113, na mariborski — 7 (!) in na celovski tudi le 7. Skupno število slovenskih srednješolcev znaša tedaj 3291. Ta številka sicer ni povsem natančna, ker v njej niso izkazani slovenski srednješolci, ki študirajo v Gradcu in drugod na tujem ozemlju — vendar pa število slovenskih gimnazijcev in realcev ne bo mnogo presegalo števila 3300. Torej se število slovenskih srednješolcev letos ni niti povečalo niti zmanjšalo!!

Dolenjsko ferijalno društvo. Piše se nam: Lansko jesen se je sklenilo, da se ustanovi akademično ferijalno društvo za Dolenjsko, sklical se je celo občni zbor, sprejela so se pravila, izročila so se predsedniku pripravljalnega odbora, da jih podpiše in odda deželni vladi — no, vsa stvar je zaspala, predsednik je odšel na Dunaj, pustil pravila doma in se ni več brigal za vse skupaj. Obljubil je bil tudi, da bo referiral na ustanovnem shodu, ki bi se imel vršiti 4. ali 5. avgusta t. l., o ljudskih veselicah, pa tudi to misel je opustil. Sicer mu verujemo, da ima mnogo opravka s pripravljanjem za izpit, pa saj to je lahko že prej vedel, torej se mu ni bilo treba vtikati v celo stvar in sprejeti predsedniškega mesta. Čakali smo, kaj bo s celo stvarjo, zadnja „Omladina“ je prinesla celo notico, da se vrši ustanovni zbor z ljudsko veselico 4. ali 5. avgusta v Novem mestu, a stvari so se zasukale malo drugače. Kakor smo zvedeli, so obljubili gospodje Savani in Ne-Savani-divjaki, da pač vstopijo v društvo, da pa bodo v njem samo — malo oponirali in zabavljali. Pa saj to ne bi bilo nič čudnega. Ti gospodje bi radi vse ironizirali, pa se pri tem pokažejo le kot smešne karikature samega sebe. Ker nam je pa ležeče na resnem delu in ne bi mogli v slučaju, da bi dobili ti ljudje v društvu večino, vspešno delovati, smo sklenili, da ne ustanovimo samostojnega društva, pač pa dolenjsko podružnico „Prosvete“, kjer nas ne bo nihče oviral v našem delovanju.

Dolenjski narodno-radikalni akademiki.

se odbor podpornega društva na njih sodbo navadno prav nič ne ozira, na drugi strani jih ljubeznjivi tovariši obkladajo z laskavimi primki, n. pr. z denuncijanti, če slučajno ne morejo pritrditi kaki prošnji. Ni čuda, da se ti »zaupniki« navadno omeje le na pobiranje prošenj ter na razdeljevanje nakaznic na podpore. In to so zaupniki delegirani od dijaštva! Še slabše je z onimi, ki si jih imenuje odbor podpornega društva sam (kakor se to godi ali se je vsaj godilo pri »Radogoj«). Tu imajo navadno glavno in odločilno besedo osebne simpatije in antipatije, protekcije in umazana konkurenca sladkih in hinavskih besedi. Ni se torej čuditi, če se gode na eni strani slučajji, da »Radogoj« priloži k trem mesečnim desetakom, ki jih dobiva študent že od drugod, še svojih 20 kron, prošnjo marsikakega v resnici revnega dijaka pa odbije! Če smo se postavili na popolnoma pravilno stališče, da imamo pravico podporo zahtevati, ker imamo tudi dolžnosti, moramo se popolnoma dosledno postaviti tudi na stališče, da imamo pravico na razdeljevanje podpor vplivati v tem smislu, da se razdeljujejo pravično.

Ne prihaja nam na misel, to izrecno poudarjamo, da bi izrekli odbrom naših podpornih društev nezaupanje ali da bi jim kratili njih pravice in zasluge. Konstatirati pa hočemo le fakta, ki se tajiti ne dajo in ki se ne smejo — v interesu nas vseh več ponavljati.

Odpomoči se da stvari na prav lahek način, ki bi koristil celo v dvojnem oziru; na eni strani bi zadovoljil našo zahtevo po zaupnikih, na drugi strani pa bi povzdignil podporno društvo tudi finančno; in ta stran naših podpornih društev je danes tudi jako žalostna. Po našem mnenju naj bi se pravila naših podpornih društev spremenila tako, da bi bili — po vzgledu čeških podpornih društev — redni člani lahko tudi slovenski ali slovanski akademiki, med njimi seveda tudi podpiranci. Kot redni člani bi seveda imeli aktivno in pasivno volilno pravico, odborniških mest pa bi imeli že vnaprej rezerviranih samo gotovo število, vendar ne več od polovice. Kot odborniki bi pa ti »zaupniki« itak imeli posvetovalno in glasovalno pravico. Ker se je ta uredba obnesla prav dobro že v čeških podpornih društvih, ni dvoma, da bi se obnesla tudi pri nas. Današnji različni surogati »zaupnikov« in »zastopnikov« dijaštva pa naj se denejo slavnostno ad acta.

Vemo, da je gospodom pri naših podpornih društvih pri srcu blagor revnega slovenskega dijaštva, zato smo prepričani, da bodo naš predlog vsaj uvaževati; da bi se ne dal morda realizirati, tega menda ne bo trdil nihče. Sicer pa »audiatur et altera pars«, prav zelo bi si tega želeli. V. M. Z.

Oblastveno koncesijonirani zavarovalni tehniki. Na dunajskem vseučilišču se je pred kratkim osnoval tečaj za zavarovalne tehnike, kakoršen je že dalj časa v navadi po tehniških visokih šolah. Višja matematika, statistika, narodno gospodarstvo, in zavarovalno računstvo so glavni predmeti, ki jih lahko sluša abiturijent tekom dveh let. Nato se lahko oglasi za državni izpit iz zavarovalne tehnike. Izpit treba delati le iz zavarovalne matematike, za vse druge predmete zadostuje, ako se moreš izkazati s semestralnimi kolokvijskimi spričevali. Po izpitu postaneš »oblastveno koncesijoniran zavarovalni tehnik«. Kot tak moreš dobiti mesto v kaki banki ali zavarovalnici. Opozarjamo na ta izpit pred vsem tovariše matematike, katerih je za naše potrebe več kot preveč. Omenjeni tečaj lahko izvrše z lahkoto poleg svojih rednih študij, imajo pa nato veliko več sveta odprtega. Tudi za tovariše juriste bi bila zavarovalna tehnika zelo hvaležno polje za specializovanje. Kdor hoče o stvari več vedeti, naj zahteva prospekt tega tečaja od filozofskega dekanata dunajskega vseučilišča, kjer ga je dobiti za 10 v.

Upliv ljudske šole na razvoj poljudnega knjižništva. Če hočemo, da se ljudsko knjižništvo pri nas kdaj tako razširi, kakor se je razširilo

pri drugih modernih narodih, moramo skrbeti predvsem za to, da vzgoje naše šole mladino, ki ji knjige po dokončanih ljudskih šolah ne zamrzé, marveč da tudi še poslej z največjo radostjo in neko notranjo potrebo seže po njih. Ljudska šola da otroku najprej v roke knjigo, ona ga prva uči, kako naj jo rabi in ona je tudi odgovorna, če se otroku knjiga primrzi. Žal, da se to le prerado dogaja in da otrok komaj čaka, da bo mogel vreči knjige v kot in jo pozabiti. Kaj je temu vzrok? Šola porablja pri učenju razna berila in druge učne knjige. Iz berila naj se učenec navadi materinega jezika. Zato glasno počasno branje, ponavljanje, slovniška razlaga. Gleda se le na zunanost, vsebina se prezre. Učenec porabi vse svoje moči za formalno delo, njegova fantazija ne pride nikjer vpoštev, nikdar si ne predstavlja tega, kar bere. Posledica je, da se navadi na popolnoma mehanično branje, pri katerem se neizrečeno dolgočasi. Seveda se mu mora na način pristuditi. Poleg berila pridejo potem na vrsto razni učbeniki, iz katerih se je dobesedno učiti na pamet. Kdor je nadarjen, še lahko prestopi, nenadarjenemu pa mora biti to največja muka, od katere komaj čaka odrešenja. To se ponavlja do 14. leta in ko zapusti po 14. letu šolo, zna sicer brati in pisati, ali knjiga mu se je tako pristudila, da je ne pogleda več. Kmalu pa pozabi še to, kar se je naučil v šoli. V šoli se tudi ni naučil potom raznih pripomočkov samostojno se dalje izobražati. To so napake ljudske šole, ki pa se dajo z lahkoto odpraviti. Kar se otroku nudi, naj bo zanimivo, naj ga priveže nase. Kar otrok bere, mora razumeti, si mora znati predstavljati; potem bo stvar zanj zanimiva in privlačna. Knjiga mu ne bo zoperna in jo bo tudi po dovršenih šolskih naukih rad vzel v roke. Navaditi se pa mora tudi otroka, da se iz vsakega berila česa nauči in da bo tako bral tudi v bodoče. Ljudska šola je pripomogla, da je ljudsko knjižništvo v Ameriki in Angliji na tako visoki stopinji, ljudska šola naj pripomore tudi našemu knjižništvu do največjega razvoja.

Graški »Sokol«. V Gradcu se snuje slovenski »Sokol«. Dne 13. julija se je vršil pripravljalni sestanek, na katerem se je izvolil pripravljalni odbor. Povdarjalo se je, da ima slovenski Sokol le tedaj prihodnost, ako se tesno oklene že obstoječega češkega: materijalne težkoče bi sicer bile prevelike. Z veseljem pozdravljamo ta napredek v življenju graškega Slovenstva, h kateremu je dalo inicijativo dijaštvo. Sestanek ni bil dobro obiskan. Sicer je bil sklican malo pozno in ob neugodnem času — drugi dan se je slovensko dijaštvo večinoma vozilo domov resp. v Ruše — vendar se nam zdi, da je skrajno malomarno, če tovariši vedoma izostanejo od tako važnega zborovanja. Kakor čujemo, so to storili ravno nekateri člani naše graške organizacije — na sestanku je bil eden sam Taborjan. Upamo, da ta brezbržnost ni omen za bodočega Sokola ter pričakujemo, da bodo graški narodni radikalci mnogoštevilno zbrani pod njegovim okriljem!

K —

Dvojna mera. Ko so se vlagala pravila za slovensko-štajersko narodno-radikalno ferijalno akademično društvo „Skala“, so c. kr. sinovi sv. Birokracija najprvo naskočili točko, da smejo biti redni člani društva tudi abiturijenti. Ta nastop modrih avstrijskih vladnih orgauov se je zdel vlagateljem jako čuden, posebno še z ozirom na to, da najdemo to točko pri najrazličnejših ferijalnih akademičnih društvih širom ljube Avstrije. Še večje je postalo naše začudenje, ko smo videli na ruški pevski slavnosti, da so nosili abiturijente celo trakove — znak članstva! — rednega akademičnega društva. Da opazili smo celo, da so nosili akademični trak tudi srednješolci, ki še niti mature nimajo in ki jih še torej ne moremo nazvati niti abiturijentom! Jako čudna dvojna mera, s katero se deli pravica na črno-žoltih tleh! Kaj ne, vitežki Triglavani?!